

Educational Administration: Theory and Practice
Winter 2006, Issue 45, pp. 109-127
Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
Kış 2006, Sayı 45, ss: 109-127

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Yard. Doç. Dr. Mehmet ÜSTÜNER

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Bu çalışmada eğitim örgütlerindeki örgütsel davranışın incelenmesinde önemli bir boyut olan mesleki tutum konusuna ilişkin bir tutum ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Geliştirilen bu ölçek öğretmenlik programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek tek boyutlu likert tipi bir tutum ölçeğidir. Ölçeğin denemelik formu 11 farklı öğretmenlik programında öğrenim görmekte olan 449 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin olarak yapılan temel bileşenler analizi sonucunda 34 maddenin yer aldığı birinci faktörde faktör yükü değerlerinin .74 ile .41 arasında değiştiği ve faktörün toplam varyansın %30'unu açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin toplam puanı ile her bir maddenin madde test korelasyonuna bakılmış ve madde test korelasyon değerlerinin .74 ile .42 arasında değişkenlik gösterdiği bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt ölçek geçerliliği .89'dur. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak 116 eğitim fakültesi öğrencisine 4 hafta ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen puanların kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısı .72 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbah Alpha) .93'dür.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, örgütsel davranış, öğretmen adayları

Meslek, insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü olarak (Kuzgun, 2000) belirtilmektedir.

Bu bağlamda öğretmenlik mesleği farklı açılardan (rol beklentileri, nasıl ve nerede yetiştirilmesi gerektiği, sahip olunması gereken nitelikler, iyi öğretmenin özellikleri...vb.) ele alınıp tanımlanmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği (MEGSB, 1987) olarak tanımlanmıştır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan tanım, öğretmenliğin genel sınırlarını çizmektedir. Öğretmenlik, bireylerin öğrenmelerinin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecine ilişkin etkinlikleri kapsayan mesleğin adıdır. Bu etkinlikleri yapan kişi de öğretmendir.

Öğretmen eğitim sisteminin vazgeçilmez bir unsurudur. Eğitim ve öğretimde hedefler ne kadar iyi belirlenirse belirlensin, dersin içeriği ne kadar işlevsel seçilip organize edilirse edilsin, o hedefler ve kavrayışlara sahip öğretmenler elinde yürütülmedikçe, eğitimden beklenen sonucun alınması olanaklı değildir (Sünbül, 2001). Bir eğitim sisteminin amaçlarına ulaşabilmesi o eğitim sisteminin alt sistemleri olan sınıflarda, belirlenen amaçlara ulaşılmasıyla mümkündür. Sınıfların belirlenen amaçlara ulaşabilmesi sınıflarda yapılan etkinliklerle ilgilidir. Bu noktada temel unsur öğretmen olmaktadır. Bir sınıf ortamındaki öğretmen davranışlarının öğrencilerin çeşitli boyutlardaki davranışları ile yakından ilişkili olduğu araştırmalarla ortaya konulmuştur. Örneğin Başar'ın (2001) bazı araştırma (Thompson, 1993) sonuçlarından aktardığına göre, öğretmenin kişisel yönelimi, öğrenci yöneliminin önemli değişkenlerinden biridir. Öğretmenin kendini işine vermesi, öğrencinin onu bu özelliği ile model alması arasında olumlu yönde bir ilişki vardır. Öğretmenin derse bağlılığı ile öğrencinin derse bağlılığı arasında olumlu yönde bir ilişki gözlenmiştir. Öğretmenin öğrencilerden olumlu beklentiler içinde olması onların davranışlarını etkilemektedir. Kısaca öğretmen davranışlarının niteliği, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşabilmesine etki eden önemli değişkenlerdendir.

Öğretmenlik, eğitim örgütlerindeki bir konumu ve o konunun öngördüğü davranışlar setini oluşturan, konunun statü, görev ve ilişkilerini ifade eden bir kavramdır. Örgütsel davranış bağlamında öğretmen ve öğretmenlikle ilgili bir çalışma yapıldığında gerçekte eğitim örgütü içindeki bir iş görenin örgütsel davranışı incelenmektedir. Bir sınıf ortamındaki

öğretmenin davranışlarını belirleyen değişkenler örgütsel davranış kapsamında ele alınıp analiz edildiğinde, öğretmen davranışlarını belirleyen temel etkenlerden birinin, öğretmenlik mesleğini yapan bir kişinin bu mesleğe karşı tutumunun niteliğinin olduğu görülmektedir.

Bireylerin davranışlarının incelenmesinde davranışın belirleyicilerinden birisi olarak tutumlar araştırmaya ve incelenmeye değer görülmektedir. Tutumlar hem sosyal algımızı hem de davranışlarımızı etkilemektedir. Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu, ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999). Tutumlar nesnelere, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirilirdir. Tutumlar, insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (Robbins, 1994).

Tutumlar, görüşlerden, değerlerden ve inançlardan farklıdır. Tutumlarla görüşler birbirine benzemekle birlikte; görüşler, genellenebilirlik derecesi ve ölçme tekniği bakımından tutumlardan farklıdır. Görüşler, belirli oluşumlara veya durumlara gösterilen kişisel tepkilerdir. Tutumlar ise daha geniş çapta olaylar grubuna veya insan topluluklarına karşı bireyin tepkilerindeki etkileri bakımından daha geneldir. İnsanlar görüşlerinin farkındadır ama tutumlarının tam olarak farkında olmayabilirler (Tezbaşaran, 1997). Tutumlar değerlerden de farklıdır. Değer daha geniş ve daha kapsamlı bir kavramdır. Değerler doğruluğu, arzulanırlığı ya da ahlaki bir boyutu çağrıştırmaktadır. Değerler, karşıt davranış durumlarının kişisel ya da toplumsal olarak tercih edilip edilmediği hakkındaki inançları temsil etmektedir (Robbins, 1994). İnançlar, bireylerin kendi dünyalarının bir yönü ile ilgili algılarının ve tanımlarının meydana getirdiği sürekli duygular ağıdır. İnançlar çoğu durumda, bireysel ilkelerin kaynağı halindedir. Kişi bilgi, kanaat ve inançlarını açığa vurmak istediği zaman bunu davranış ve tutumlarıyla belli eder (Eren, 2000).

Yukarıdaki tutum tanımları ve karşılaştırmalar doğrultusunda tutumların şu özellikleri taşıdığı vurgulanmaktadır: (a) Tutum psikolojik bir objeye ilişkindir, (b) Tutumlar tepki vermeye hazır olmayı içermektedir, (c) Tutumlar güdüleme gücüne sahiptir, (d) Tutumlar durağan olabilir, (e) Tutumlar değerlendirme içermektedir, (f) Tutumlar doğrudan gözlenebilen bir özellik değil, bireyin gözlenebilen davranışlarından çıkarsama yapılarak ve o bireye atfedilen bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999; Sakallı, 2001). Bir eğilimin tutum olarak kabul edilebilmesi için asgari şart, bir zihinsel değerlendirmedir.

Tutum kavramı, örgütsel davranışın incelenmesinde üzerinde durulan temel konulardan birisi olmaktadır. Bunun nedeni tutum ile davranış

arasındaki ilişkidir. Kağıtçıbaşı (1999)'nın aktardığına göre, bir tutumun ortamsal etkenlerle etkileşim halinde davranışı meydana getirdiğini ortaya koyan araştırmalar (La Piere, 1934; Kunter, Wilkins ve Yarrow, 1952) vardır. Ancak çok güçlü tutumlar, ortamsal engelleri aşip her durumda aynı davranışa yol açabilir. Tutum ile davranış ilişkisini etkileyen faktörler şunlardır: *Zaman faktörü*: Tutum ile davranış ölçme arasında geçen zamanın uzun veya kısa oluşu. *Tutumun güç derecesi*: Tutumu meydana getiren bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerin toplamının gücü. *Tutumun ulaşılabilirliği*: Tutuma ilişkin bir bilginin zihne gelme çabukluğu. *Farkındalık*: Kişinin kendi tutumunun ve davranışlarının ne ölçüde farkında olduğu (Kağıtçıbaşı,1999).

Bir bireyin bir obje ya da uyarana karşı tutumunun ne olduğunu bilmemiz, o bireyin ilgili uyarana karşı davranışının da ne olacağını tahmin edebilmemizi sağlayacaktır. Bu durum uygulamada son derece önemli olmaktadır. Bireyleri çeşitli alanlara hazırlama amacıyla verilen mesleki eğitimde, mesleği seçen ve o meslek doğrultusunda eğitim alan kişilere gelecekte o mesleğe özgü davranışları gösterebilmesi için gerekli olan bilgiler, duygular ve beceriler kazandırılmaya çalışılır. Mesleki eğitimde bir anlamda bireylerin gelecekteki davranışlarını belirlemeye yönelik bir eğitim verilir. Öğretmen yetiştirme programlarında da öğrencilere kazandırılacak bilgiler, duygular ve becerilerle onların mesleki yaşamdaki davranışlarının daha etkili olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Öğretmenlik mesleğini uygulayacak olan bireylerin bu mesleğin gerekliliklerini daha etkili biçimde yerine getirebilmelerinin koşullarından biri de mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olmasıdır. Öğretmenlik programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin mesleğe karşı tutumlarının belirlenmesi bu öğrencilere yetişme sürecinde ne tür tutumların kazandırılması gerektiği konusunda bilgi verecektir.

Bir insanın birçok durum ve uyarana karşı birçok tutumu olabilir. İnsanlar yaşam süreci içerisinde yakın ve uzak çevrelerinde tutum objesi olabilecek her şeye karşı yaşamsal deneyimleriyle, anne-baba, arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları, diğer bireylerin etkisi ve koşullanma yoluyla birçok tutum öğrenebilirler. Ancak örgütsel davranış bilimi işle ilgili olan sınırlı sayıda tutumla ilgilenir. Bunlar; iş doyumu, işe ilgi ve örgüte bağlılıktır. İş doyumu yüksek olan kişinin işine karşı tutumu olumludur. İş doyumu sağlamayan bir kişinin işine karşı tutumu olumsuzdur. Bir başka ifadeyle mesleğe karşı sahip olunan tutum iş doyumunun ve mesleğe bağlılığında bileşenlerinden birisi olmaktadır (Robbins, 1994).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği

Bu amaçla öğretmenlik mesleğine yönelik tutum konusunda ülkemizde geliştirilen ilk ölçeklerden biri Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”dir. Bu ölçek, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılan uygulamalarla geliştirilmiş, altı olumlu, dört olumsuz maddeden oluşan 10 maddelik, tek boyutlu Likert tipi bir ölçektir. Geliştirildiği tarihten günümüze kadar bazı araştırmalarda (Temel, 1990; Pehlivan 2004) kullanılmıştır. Bununla birlikte yakın zamanlarda öğretmenlik mesleğine yönelik çeşitli tutum ölçekleri de bazı araştırmacılar (Semerci ve Semerci 1999, Erkuş, Sanlı, Güven ve Bağlı 2000, Demirci 2002, Doğan 2002,) tarafından geliştirilmiş ve araştırmalarda kullanılmıştır.

Oral (2004) tarafından yapılan “eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları” başlıklı araştırmada Semerci ve Semerci (1999) tarafından “öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ölçülmesi” amacıyla geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, okunulan öğretmenlik programını tercih sırası, öğretmenlik mesleğini tercih nedeni değişkenleri açısından, eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir (Oral, 2004).

Şenel (2004) ve arkadaşları tarafından yapılan “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki” başlıklı araştırma da, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ölçmek amacıyla Erkuş, Sanlı, Güven ve Bağlı (2000) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin, başkalarına güvenme, yardım alma, destekleyici, hoşgörülü, temkinli, dengeli, duyarlı, kararlı ve sosyal olma gibi olumlu kişilik özellikleriyle öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Şenel ve diğ., 2004)

Çakır (2005) tarafından yapılan “Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve Mesleki Yeterlik Algıları” başlıklı araştırmada Erkuş, Sanlı, Güven ve Bağlı (2000) tarafından geliştirilen Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve Mesleki Yeterlik Algıları konusunda ele alınan

değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (Çakır, 2005).

Gerek öğretmen yetiştirme uygulamalarımızda gerekse öğretmenlik mesleğinin çalışma koşullarında sürekli değişiklikler olmaktadır. Bu nedenle öğretmen yetiştirme programlarında okumakta olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeye ilişkin güncel bir ölçeğin hazırlanması yararlı olacaktır. Ayrıca öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun ele alınıp incelenmesinde örgütsel davranış açısından bakılabilmesi için mesleğe yönelik tutumun ölçülebilmesi önemli olmaktadır.

Yöntem

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

1. 2003-2004 öğretim yılında, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde lisans ve tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören 110 öğrenciye öğretmenlik mesleğine ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade eden bir kompozisyon yazdırılmıştır. Yazdırılan bu kompozisyonlar dikkatle okunarak tutum ifadesi olanlar ve olabilecek olanlar belirlenmiştir. Benzer ölçeklere ve bir şeye karşı tutumu ölçmeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılan ölçeklere bakılarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yansıtabilecek ifadeler kompozisyonlardan belirlenen ifadelerle birlikte (56 tutum ifadesi) bilgisayara aktarılmıştır. Bilgisayara aktarılan bu ifadelerin karşısına; a) bu ifadenin öğretmenlik mesleğine ilişkin bir tutum ifadesi olup olamayacağı, b) tutum ifadesi ise olumlu ya da olumsuz bir tutum ifadesi olup olmadığı, c) tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerinden hangisini yansıttığına ilişkin soruları içeren bir çizelge yerleştirilmiştir. Hazırlanan form İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Ana Bilim Dalında çalışmakta olan altı öğretim üyesine verilmiştir. Öğretim üyeleri ifadeler hakkındaki görüşlerini bu form üzerinde belirttikten sonra araştırmacıya ulaştırmışlardır. Öğretim üyelerinin görüşleri dikkate alınarak tutum ifadelerinin yer aldığı form yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen bu maddeler hakkında tekrar görüş alınmak amacıyla PDR ana bilim dalı öğretim üyeleriyle bir toplantı yapılmış, toplantıda formda yer alan öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ifadeleri tek tek gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Bu görüşme ve tartışmalar sonucunda 16'sı olumsuz ve 32'si olumlu ifadeden oluşan toplam 48 maddenin yer aldığı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Deneme ölçeği olarak düzenlenen ölçekte yer alan 48

tutum ifadesinin her birinin karşısına beş seçenekten oluşan bir cevaplama çizelgesi yerleştirilmiş; seçenekler 5'ten 1'e doğru sıralanmış her bir ifade için "üç puan" orta düzeyde katılımı, "bir puan" olumsuz uçtaki tutumun derecesini, "beş puan" ise olumlu uçtaki tutumun puan derecesini temsil etmiştir. Maddelerin karşısında yer alan seçenekler ve puan karşılıkları; 5=Tamamen Katılıyorum, 4=Çoğunlukla Katılıyorum, 3=Orta Düzeyde Katılıyorum, 2=Kısmen Katılıyorum, 1=Hiç Katılmıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Cevap seçenekleri ölçeğin baş tarafında yer almış, ilgili madde ve cevap seçeneğinin kesişim yerine boş parantez ( ) işareti konulmuştur.

2. Hazırlanan ölçek 2003-2004 öğretim yılı bahar yarıyılı başlangıcında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi (N=380), Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüleri Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarında (N=120), 11 farklı öğretmenlik programında öğrenim görmekte olan öğrencilerden olasılık dışı örnekleme türlerinden uygun örnekleme (Balci, 1995) yoluyla seçilen 500 öğrenciye uygulanmıştır (kendilerine daha önce konu hakkında kompozisyon yazdırılan öğrencilere uygulanmamıştır). Uygulama sonrasında değerlendirmeye alınamayacak olan (boş bırakılmış, sürekli aynı seçenek işaretlenmiş) ölçek formları (51 Adet) ayrıldıktan sonra, kalan 449 deneme ölçeği formu cevapları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Olumsuz ifadelerin tersten puan değerleri (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1) olarak girilmiştir.

Eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen tutum ölçeğinin yapı geçerliliğini sağlamak ve ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin belirlenerek işlevsel bir boyutlandırmanın elde edilmesi (Büyüköztürk, 2003) amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin benzer davranışları ne ölçüde örneklediğini belirleme, alınan puanlar ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişki (madde-test korelasyonu) hesaplanarak yapılmıştır.

Bir ölçme aracının güvenilirliği için aranılan iki temel ölçüt "değişik zamanlarda elde edilen cevaplar (puanlar) arasında tutarlılık" ve "aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlılık" olarak açıklanmaktadır (Büyüköztürk, 2003). Ölçeğin kararlılığını belirlemek amacıyla test-tekrar test uygulaması yapılmış ve dört hafta aralıkla elde edilen eşleştirilmiş puanlar arasındaki pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca tutum ölçeğinden aynı zamanda elde edilen puanların iç tutarlılığı da cronbach alfa (α) ile hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla deneme formunda yer alan 48 madde üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser Mayer Olkin (KMO) ve Bartlett testiyle test edilmiştir. Değerlendirmeye alınan 449 adet 48 maddelik deneme ölçeği formu için KMO değeri .91, Bartlett testi sonucu 7835,194 ($p < .0001$) olarak bulunmuştur. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için en az KMO değeri .60 olarak önerilmektedir (Pullant, 2001) Bu durumda gözlenen .91'lik KMO değeri önerilen KMO değerinden yüksektir. Ölçeğin deneme formu verilerinin faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmektedir.

Yapılan temel bileşenler analizi sonucunda ölçek maddelerinin üç faktörde toplandığı görülmüştür. Birinci faktörde faktör yükleri .40'ın altında olan maddelerin çıkarılmasıyla tekrarlanan analiz sonucunda faktör yükleri .74 ile .41 arasında değişen 34 madde ölçekte yer almıştır. Bu maddelerden on madde olumsuz yargı içermektedir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri Tablo 1'de; birinci faktörün öz değeri ve açıkladığı varyans yüzdesi de Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 34 maddenin yer aldığı birinci faktörde faktör yükü değerleri .74 ile .41 arasında değişmekte ve faktörün toplam varyansın %30'unu açıkladığı görülmektedir. Faktör analizinde elde edilen sonuçlar, ölçeğin yapı geçerliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Kaya'nın Doğan (2002)'dan aktardığına göre, sosyal bilimlerde veri toplama amacıyla kullanılan bir ölçme aracının tek boyutlu bir ölçek olarak kabul edilmesinin iki temel koşulu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, birinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin toplam varyansın en az %30'u olması, diğeri ise birinci faktörün öz değerinin ikinci faktörün öz değerinin yaklaşık 3-3,5 katından daha büyük olmasıdır (Kaya, 2005:225). Bu iki ölçüte göre baktığımızda, birinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin %30'un üzerinde (30.37) olduğu, ikinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin %5.85, üçüncü faktörün varyans yüzdesinin ise %5.03 olduğu görülmektedir. İkinci ölçüte göre baktığımızda da birinci faktörün öz değerinin (11.24) ikinci faktörün öz değerinden (2.16) 5.2 kat fazla olduğu

TABLO 1

Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Cümleleri	Faktör Yükü	Toplam – Madde Korelasyonu
1	Öğretmen olma düşüncesi bile bana cazip geliyor.	.744	.75
2	Öğretmenlik mesleği bana sıkıcı geliyor*.	.717	.70
3	Öğretmen olmayı kendime yakıştıyorum.	.715	.70
4	Tekrar bir meslek tercihinde bulunmam söz konusu olsa yine öğretmenliği seçerdim.	.703	.71
5	Öğretmenliğin bana göre bir meslek olmadığını düşünüyorum.	.679	.67
6	Öğretmenliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum.	.656	.65
7	Öğretmenliğin kişiliğime uygun olmadığını düşünüyorum.	.656	.64
8	Öğretmenlik mesleğini seçtiğime pişman oluyorum.	.655	.65
9	Öğretmenlikte başarılı olacağıma inanıyorum.	.631	.61
10	Öğretmenlik mesleğiyle ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnutum.	.625	.63
11	Öğretmenlik mesleğinde karşılaşacağım zorlukları aşabileceğime inanıyorum.	.624	.61
12	Zor şartlar altında dahi öğretmenlik yapmak isterim.	.623	.62
13	Öğretmenlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum.	.587	.57
14	Öğretmenliğe ilişkin özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.	.573	.56
15	Öğretmenliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.	.567	.57
16	Öğretmenliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.	.554	.55
17	Öğretmenliği profesyonel bir biçimde yürütebileceğime inanıyorum.	.549	.53
18	İnsanlara bilmedikleri bir şeyleri öğretecek olma düşüncesi beni mutlu ediyor.	.528	.51

TABLO 1

Faktör Analizi ... (Devamı)

	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Cümleleri	<i>Faktör Yüğü</i>	Toplam – Madde Korelasyonu
19	Öğretmenlik yapan insanlara sempati duyarım.	.515	.52
20	<i>Öğretmen olacağımı düşünmek beni korkutuyor.</i>	.507	.51
21	<i>Bir meslek tercih etme durumunda olanlara öğretmenliği tavsiye etmem.</i>	.504	.52
22	Öğretmen olduğumda yapabileceğim çok şey olduğunu düşünüyorum.	.499	.50
23	Öğretmenliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor.	.495	.52
24	Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde başarılı olmayı önemserim.	.489	.48
25	Öğretmenlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.	.489	.50
26	Eğitim, öğrenme, öğretme ve öğretmenlik konularında tartışır, konuşurum.	.459	.47
27	Bilgili ve yeterli bir öğretmen olacağımı düşünüyorum.	.450	.44
28	Öğretmenliğin toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.	.447	.50
29	Halen okumakta olduğum öğretmenlik programını isteyerek seçtim.	.445	.47
30	<i>Öğretmenlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.</i>	.444	.45
31	Öğretmenlik yaparak vereceğim eğitim aracılığıyla insanların yaşamına yön vermeyi gurur verici buluyorum.	.443	.45
32	<i>Eğitim, öğrenme, öğretme, öğretmenlik konularında konuşmaktan hoşlanmam.</i>	.436	.45
33	Öğretmen olduğumda çevre tarafından bana yeterli değerin verileceğine inanıyorum.	.410	.44
34	Öğretmenlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.	.410	.43

*İtalik ve koyu yazılan maddeler ölçekteki olumsuz ifadelerdir.

TABLO 2
Faktörün Özdeğeri ve Açıkladığı Varyans Yüzdesi

Faktör	Özdeğer	Açıklanan varyans (%)
1	11.24	30.37
2	2.16	5.85
3	1.86	5.03

ve üçüncü faktörün öz değerinden (1.86) ise 6 kat fazla olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar bize yapısal olarak ölçeğin tek faktörden oluşabileceğini göstermektedir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği'nde yer alan 34 maddenin toplam puanla olan korelasyon değerleri .75 ile .43 arasında değişmektedir. Bu sonuç ölçekte yer alan maddelerin benzer davranışları örneklediğini göstermektedir.

Faktör analizi ve ölçeğin madde toplam puan korelasyon değerleri sonucu belirlenen 34 maddelik (2., 5., 6., 7., 8., 15., 20., 21., 30., 32. olumsuz-tersten puanlanan maddeler) ölçeğin ölçüt ölçek geçerliliğini belirlemek amacıyla Erkuş, Sanlı, Güven ve Bağlı (2000) tarafından geliştirilen 23 maddelik (2., 3., 4., 6., 7., 9., 10., 11., 13., 14., 18., 20., 23., olumsuz-tersten puanlanan maddeler) beş dereceli öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Her iki ölçekte yer alan maddeler aynı forma yazılarak (1- 34. Maddeler geliştirilecek olan ölçekte yer alan maddeler, 35-57. maddeler Erkuş, Sanlı, Güven ve Bağlı tarafından geliştirilen ölçekte yer alan maddeler) 2005 öğretim yılı güz yarıyılında 140 eğitim fakültesi öğrencisine uygulanmıştır. Öğrencilerin her iki ölçekten almış oldukları toplam puanlar arasındaki pearson korelasyon değeri .89 olarak bulunmuştur.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlilik Çalışması

Ölçeğin güvenirlilik çalışmasında test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ve iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır.

"Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmenlik programlarında 2003-2004 öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim görmekte olan 116 eğitim fakültesi öğrencisine 4 hafta

Mehmet Üstüner

ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen puan kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısı .72 bulunmuştur.

Ölçeğin güvenilirlik çalışması kapsamında, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmenlik programlarında 2003-2004 öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim görmekte olan 449 öğrenciye ölçeğin uygulanması ile elde edilen iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı .93'tür.

Sonuç

Bireylerin davranışlarının önceden kestirilmesi bugün yaşamın birçok alanında daha çok önem kazanmıştır. Politikada, ekonomide, pazarlamada, işletme yönetiminde, okul yönetiminde, öğretmen öğrenci ilişkileri gibi alanlarda insanların davranışlarının ne olacağı tahmin edilmeye çalışılmakta ve ilgili alanlarda uygulanacak stratejilerin ne olacağının belirlenmesinde davranış tahminleri yapılmaya çalışılmaktadır. Bireylerin davranışlarının ne olacağının belirlenmesinde önemli bir boyut onların ilgili konu yada durum hakkında tutumlarının ne olduğunun bilinmesidir. Örgütsel davranış bağlamında ele alındığında bir örgüt ortamında çalışan bireyin mesleğine karşı tutumunun ne olduğunun bilinmesi yönetsel stratejilerin seçilmesinde yarar sağlayacaktır. Gelecekte eğitim örgütlerinde çalışacak olan öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarının ne olduğunun bilinmesi meslek öncesi eğitimde onlara ne tür bir eğitim verilmesi gerektiği konusunda yol gösterecektir. Bu amaçla, bu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçeğin psikometrik özellikleri, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bundan sonra eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının hangi değişkenler açısından etkilendiğini belirlemeye yönelik çalışmalarda, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının niteliği geliştirilen bu ölçek aracılığıyla belirlenebilir.

Reliability And Validity Study Of An Attitude Scale of Teaching Profession

Mehmet ÜSTÜNER, Asst. Prof.

İnonü University, Faculty of Education

The aim of this study was to develop an attitude scale for professional attitude, an important factor in studying organizational behavior in educational organizations. The scale was developed to determine the attitudes of the university students, pursuing a degree in Educational faculty, towards teaching profession. It is a Likert-type scale yielding one factor. A trial scale was initially formed, and was applied to 449 students coming from 11 different teaching programs. According to the Principal Components Analysis, performed for the Construct Validity of the scale, factor loadings of the first factor which was made up of 34 items were varied between .74 and .41, and explained the 30% of the variance. Having examined the total score of the test, and the item-test correlations for each item, the item-test correlation was found to be varying between .42 and .74. The criterion validity value of the scale was found as .89. For the test-retest reliability of the scale, it was given to 116 subjects twice in a 4-week interval, and the correlation between these two test applications was .72. The internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) of the scale was .93.

Key Words: *Attitudes toward teaching profession, organizational behavior, teacher candidates.*

Summary

The purpose of this research was to develop an attitude scale about vocational attitude which is an important factor in studying organizational behavior in educational settings. The scale was developed in order to measure the attitudes of the students who were already attending a teaching program in university toward teaching profession.

Teaching is a term that constitutes a position in educational organizations and a set of behaviors required by the position, and describes the status, duties and relations of this position. When a study is done about being a teacher and teaching profession in regard to organizational behaviors, essentially organizational behaviors of an employee in an educational setting is being searched. As the variables that define teacher's acts in classroom is taken into consideration in the scope of organizational behavior, it would be seen that one of the factors that determine teacher's acts is the aspects of his/her attitudes toward teaching.

The concept of attitude is one of the basic topics in studying organizational behavior, because behavior is very much related to attitude. As cited in Kağıtçıbaşı (1999), there are some studies which indicate that attitude shapes behavior by interacting with situational factors (La Piere, 1934; Kunter, Wilkins and Yarrow, 1952). In some cases, some very powerful attitudes may produce same behaviors via overcoming situational obstacles. Among the factors that influence the relationship between attitude and behavior are time, power of an attitude, accessibility of an attitude, and consciousness (Kağıtçıbaşı, 1999).

Having information about the attitude of a person toward an object will enable us to predict the likelihood behavior of this person to this specific object. This is very important when it comes to practice. In vocational education that is being served in order to prepare individuals about various occupations, one of the aims is to enable individuals who chose an occupation, and are being educated about this specific occupation to possess knowledge, emotion, and skills in order to perform behaviors that are specific to this occupation. In another word, vocational education is given to individuals to determine their behaviors in future. In the same way, teacher education programs aim to furnish candidate teachers with field knowledge, emotions, and skills, so as their professional behaviors would be more effective. For the individuals who are supposed to be teaching, having a positive attitude toward teaching profession is one of the conditions in meeting the requirements of this profession. Thus, identifying the attitudes

of the students, pursuing a degree in teaching programs may give an idea what kinds of attitudes should be owned by them in their education.

There are some studies in the literature which examined the attitudes toward teaching profession according to some variables. One of them, named as “the attitudes of the students of educational faculty toward teaching profession” was done by Oral (2004) in which a scale that aimed to determine the attitudes toward teaching profession was used, developed by Semerci and Semerci (1999). According to the results of the study, the attitudes of the students of educational faculty about teaching profession differed significantly in terms of gender, preference rank of the program pursued, and the reason for preferring a teaching program (Oral, 2004)

Therefore, another study, named as “the relationship between the attitudes about teaching profession, and personality characteristics” was done by Şenel and her friends (2004). In order to determine the attitudes about teaching profession, an attitude scale about teaching profession, developed by Erkuş, Sanlı and Güven (2000), was used in the study. The results of the study showed that there was a significant positive correlation between some personality characteristics such as trusting others, accepting help, being supportive, tolerant, cautious, stable, determined, and social and the attitudes toward teaching profession (Şenel and others, 2004).

An another study about the attitudes toward teaching profession, named as “the attitudes of the students of the English Teaching Program in Open Faculty and the English Teaching Programs in Educational Faculties and their self-perceptions about vocational competency”, was done by Çakır (2005) in which an attitude scale, developed by Erkuş, Sanlı and Güven (2000) was used. According to the results, there was no significant difference between the groups in terms of both variables (Çakır, 2005).

Method

In the process of the development of the scale, following procedures were followed:

A total of 110 university students who were attending either an undergraduate or a graduate program in Educational Faculty in İnönü University were asked to write an essay about their thoughts and feelings related to teaching profession. After reviewing the essays, scanning the literature, and asking opinions of the professionals in the field, a trial scale composed of 48-item was formed. This trial scale was applied to 449 students coming from 11 different teaching programs in Educational

Mehmet Üstüner

Faculty and chosen by using an appropriate sampling method at the onset of the Spring term of 2004 in İnönü University.

Construct Validity of the Scale

In order to display the construct validity of the scale, a factor analysis was performed over 48 items. According to the results of the principal components analysis, the items were grouped in three factors. Having eliminated the items in the first factor that had a factor load under .40, analysis was repeated. Eventually 34 items that had a factor load between .41 and .74 were determined as the items of the scale. The item-test correlation for each item varied between .43 and .75. These correlations indicate that the items of the scale measure the same construct.

To determine the criterion validity of the scale, an attitude scale about teaching profession developed by Erkuş, Sanlı, Güven, and Bağlı (2000) was used as an equivalent test. The items of these two scales were gathered in the same form and that form was answered by 140 students of Educational faculty in Fall term of 2005. The correlation between these two scales was computed by using Pearson Moment Correlation Coefficient method. The correlation between two scales was found as .89.

Reliability Studies

To prove the reliability of the scale, test-retest reliability coefficient and internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) were computed. For this purpose, the scale was given to 116 students of Educational faculty in İnönü University at two different times in 4-week interval in spring term of 2004. The correlation between these two applications was .72. The scale was applied to 449 students in the Educational Faculty in the same term to compute the internal consistency coefficient. It was found as .93.

The results of the validity and reliability studies of the scale revealed that the scale, developed to measure the attitudes of the students of Educational faculty about teaching as a profession, possesses good psychometric properties and sufficient reliability and validity values.

Conclusion

Predicting behaviors of individuals has been gaining more importance today than it was in the past in various fields such as politics, economics, marketing, organizational management, school management, teacher-student relationship and so on. Hence, some attempts have being made about predicting behaviors in order to determine the strategies that shall be applied to aforementioned fields. One of the important factors in determining what behaviors individuals are going to perform is getting information about their attitudes toward related topic or situation. When discussed in term of organizational behavior, having information about the attitudes of an individual in an organization about his/her occupation is going to be beneficial in selecting organizational strategies.

Knowing what kinds of attitudes teacher candidates who are going to be working in educational settings have toward their occupations shall guide us about what kind of education should be given to them in their education. For that reason, the purpose of this research was to develop an attitude scale in order to determine the attitudes of the students of educational faculty. Psychometric properties of the scale indicate that it is a reliable and valid scale. As a final word, this scale can be used in future in studies that examine what kinds of variables determine the attitudes of the students of educational faculty about teaching profession, and try to determine their attitudes about teaching profession.

Kaynakça

- Aşkar, P., Erden, M. (1987) Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği, **Çağdaş Eğitim**, 121 (12), 8-11
- Başar, H. (2001). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: .Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El kitabı**. Pegem A Yayıncılık. 3.Baskı Ankara.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları Ve Mesleki Yeterlik Algıları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 6(9), 27-42
- Demirci, C. (2002) Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği **XI. Eğitim Bilimleri Kongresi**, 23-26 Ekim, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa
- Doğan, C. (2002). Uludağ Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum ve Düşünceleri. **XI. Eğitim Bilimleri Kongresi**, 23-26 Ekim, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa
- Doğan, N. (2002). **Klasik Test Kuramı ve Örtük Özellikler Kuramının Örneklemeler Bağlamında Karşılaştırılması** (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sos. Bil. Enst.
- Eren, E. (2000). **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**. İstanbul. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Erkuş, A.; Sanlı, N.; Bağlı, M. T.; ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. **Eğitim ve Bilim**, 25(116), 27-32
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). **Yeni İnsan ve İnsanlar**. İstanbul. Evrim Yayınevi
- Kaya, A. (2005).Çocuklar İçin Yalnızlık Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Eğitim Araştırmaları Dergisi**,19(5),220-237
- Kuzgun, Y. (2000). **Meslek Danışmanlığı-Kuramlar Uygulamalar**. Ankara: NobelYayın Dağıtım.
- M.E.G.S.B (1987). **Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu**. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- Pehlivan, K. B. (2004). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Okul Tutumları Arasındaki İlişki. **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 14 (4), 211-218.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği

- Pullant, J. (2001). SPSS Survival Manual: A Step-By-Step Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows. Philadelphia, PA: Open University Press.
- Oral, B. (2004) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. **Eğitim Araştırmaları**, 15 (4),88-98.
- Robbins, S. (1994) **Örgütsel Davranışın Temelleri** (Çev: Sevgi Ayşe Öztürk) Eskişehir ETAM Basım Yayın.
- Sakallı, N. (2001). **Sosyal Etkiler: Kim Kimi Nasıl Etkiler** Ankara: İmge Kitabevi.
- Semerci, Ç., Semerci, N., Yazıcıoğlu, S. (2000) Duyuşsal Boyutun Ölçülmesi. **VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi** 01-03 Eylül, Trabzon.
- Sünbül, A. M. (2001) Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Edit: Ö. Demirel-Z. Kaya) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şenel, H. G. , Demir, İ. , Sertelin, Ç. , Kılıçaslan, A. , ve Köksal, A. (2004). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. **Eğitim Araştırmaları**. 15 (4), 99-109
- Temel, A. (1990). Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Öğretmenlik Formasyon Programının Etkisi. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 3 (1), 180-191
- Tezbaşaran, Ata. (1997). **Ölçek Geliştirme Klavuzu**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

İletişim/Address:

Yard. Doç. Dr. Mehmet ÜSTÜNER
İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, EYD Anabilim Dalı
44280 MALATYA
e-mail: mustuner@inonu.edu.tr